

Tombatossals segle XXI

PASQUAL MAS

IL·LUSTRACIONS DE LLUÍS MAS TORRES

Primera edició: març, 2014

Textos

Pasqual Mas i Usó

<http://www.escriptors.cat/autors/masusop>

Il·lustracions

Lluís Mas i Torres

Diseny

Akane Studio

Edita

Unaria ediciones

www.unariaediciones.com

hola@unariaediciones.com

ISBN

978-84-942218-3-5

Dipòsit legal

CS 112-2014

© Dels textos: el seu autor

© De les imatges: el seu autor

© D'aquesta edició: Unaria ediciones

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels titulars, amb l'excepció prevista per la llei. Cal dirigir-se a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessita fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.

*A Josep Pascual Tirado,
visionari lletraferit de La Plana.*

*A Lola i a Lluís,
que m'habiten més enllà de la utopia.*

PASQUAL MAS

TOMBATOSSALS SEGLE XXI

IL·LUSTRACIONS DE LLUÍS MAS TORRES

TAULA

DAVANTAL

INFORME TOMBATOSSALS

ARRANCAPINS S.A.

BUFANÚVOLS, SENYOR, SÍ, SENYOR

TRAGAPINYOLS TV

CAGUEME, L'APLAUDIDOR

GARXOLÍ L'ESCALDAT

MANUAL DEL REI BARBUT TITELLA

CASSE I TAHOR & CO.

INFANTONA *REALITY*

SIRENA UTÒPICA

DAVANTAL

Els meus lligams amb Josep Pascual Tirado venen de lluny. A més de la consideració que em mereixen els descendents del lletraferit de La Plana, en 2003, vaig unir-me a l'autor de *Tombatossals* quan la Federació de Colles, l'Ajuntament de Castelló i significades entitats culturals em van atorgar el premi de narrativa que porta el nom de l'escriptor castellanenc per antonomàsia pel meu llibre *Contracontes*. El llibre el va publicar l'editorial Brosquil en 2004 i va ser traduït al castellà amb el títol de *Contracuentos* per a l'editorial Germania en 2011.

L'any 2004, potser pel ressò del premi esmentat, La Colla del Rei Barbut de Castelló de La Plana em va convidar a escriure en el seu Llibre de festa al voltant del llibre de Josep Pascual Tirado *Tombatossals*. Cal aclarir que l'idil·li va durar ben poc. El primer any va anar bé i, amb reserves, es va publicar: com que me

l'havien demanat... El segon any, amb moltes més reserves, també es va publicar. El tercer any no hi va haver cap contemplació i el text va ser rebutjat. Sense gaire esforç, potser el desocupat lector n'extraurà conclusions després de la lectura dels tres primers lliuraments de quines han pogut estar les causes que motivaren la no publicació del material encomanat. Jo encara estic esperant-les venir, les conclusions, per més que, a la fi, no hi ha eclipsi que dure més d'uns minuts...

Tanmateix, n'estic agraït per fer-me engegar una idea que em rondinava pel cap de feia temps: l'actualització del mite respecte a les desfetes polítiques i socials que avui ens premen els estreps. Fet i fet, des d'aleshores, sense que ningú m'ho encomanara —ni Déu ni Diable, ni colla ni co...—, de tant en tant he anat afegint un text inspirat en el personatges principals d'aquesta obra tan significativa, veritable

referent mitològic de la cosmogonia casolana castellanenca, fins assolir una visió polifònica de la desfeta.

Escriure aquest *Tombatossals segle XXI* m'ha fet veure la universalitat de l'original de Josep Pascual Tirado i he comprés com s'esdevenen els clàssics. Vol ser, per tant, un homenatge i vol contribuir a que la novel·la de l'autor castellanenc siga explicada des de dos punts de vista: l'un és una mena de fictícia crítica socio-literària i l'altre el de l'explicació crítico-gràfica.

No era la primera vegada que m'enfrontava al text. La primera va estar un encàrrec de Xarxa Teatre per tal de preparar una versió teatral per a castellanoparlants que després ha estat la base de les traduccions a l'italià i a d'altres llengües.

L'any 2004 vaig preparar un guió titulat "Els balls de Tombatossals" que el grup de

l'Escola de Dansa de Castelló va representar al Palau de Congressos de Barcelona amb motiu d'un acte organitzat per la Casa de València en la ciutat comtal.

L'any 2007, a més, la meua relació amb *Tombatossals* i *La filla del rei Barbut* va prendre força: d'una banda vaig assolir l'escriptura dels guions de dos espectacles de Xarxa Teatre, l'un per al «30 aniversari de la Colla del Rei Barbut» i l'altre per a una «Desfilada de moda» per a la mateixa organització cultural que, com que m'havia qüestionat anys enrere vaig estar a punt de fer-los pagar l'ou de la post per aquestos treballs (o potser el pagaren; al menys, amb gintònics). I de l'altra banda, la realització de l'òpera de Matilde Salvador sobre el llibret de M. Segarra Ribés, *La filla del rei Barbut*, em va portar a coordinar un especial per a *Fiestacultura* sobre el nou muntatge també de Xarxa Teatre.

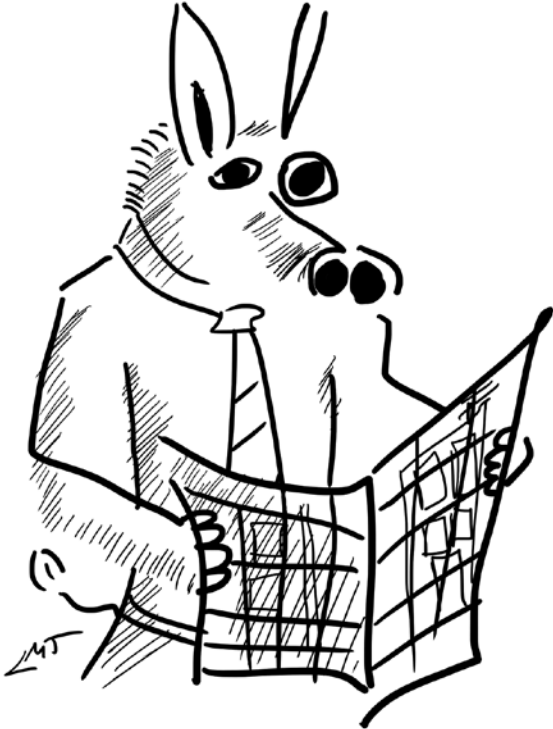
Finalment, en 2010, amb motiu dels 25 anys d'Escola Valenciana, vaig escriure un guió en què els personatges de Tombatossals tenien la «clau» del nou ensenyament en valencià. Aquest espectacle va ser estrenat al Paranimf de la Universitat Jaume I.

Tombatossals, doncs, m'ha ocupat força temps i ja calia arrodonir lletra sobre paper tot el magma per tal d'agafar el testimoni de la mà de Josep Pascual Tirado i dir, entenc que de manera irònica com quedarà patent en les deu cales que aviat encetareu,

*que eixe esperit siga amb nosaltres, que el seu
exemple ens anime, que mai ens abandone mentres
reste un morteràs en los fonaments del nostre
benamat poble.*

Almassora, brocal del XXI

**INFORME
TOMBATOSSALS**

Cada època hauria de reinventar els seus mites, construir una cosmogonia pròpia i adaptar-la al seu present. Josep Pascual Tirado aconsegueix una interpretació casolana d'herois que s'escapen de l'Odissea o del folklore i els reconstrueix en qualitats personificades, ja que cadascun dels personatges que pul·lulen pel *Tombatossals* encarna habilitats diferents: hi ha qui espanta els núvols, hi ha qui passa per la metralla dels pinyols a qui es posa a tir; com també hi ha qui s'esglaia del brunzir d'una abella. Un heroi, clar, no ho és en tanta mesura si no es contraposa a referents especulars antagònics i la relació entre el poregós Cagueme i Tombatossals ve a ser la mateixa que entre el «graciós» i el cavaller al teatre barroc. Tampoc no hi ha Quixot sense Sanxo.

Sovint, però, la mitologia no s'atura a reflexionar si allò que els herois escometen necessita un filtre moral o ètic en èpoques diferents

amb nous costums i nous comportaments. Avui, per exemple, Ulisses no resistiria la prova de la convivència de parella exercint d'heroi que marxa de casa a conèixer món i torna quan pot a la llar en la qual l'espera una dona que es desvia i es «descús» per retrobar-lo. Quina Penèlope esperaria a un perdulari com aquest? En canvi, Telèmac és tot el contrari, no sap i vol conèixer, i per això marxa a per son pare, igual que avui un becari que cursa un màster en una Universitat estrangera. Ulisses és un home fet que se les sap totes i marxa per plaer, Telèmac —més modern— vol saber i per això abandona casa i tornarà carregat d'experiències i sabrà que no és bo jutjar el món mirant-se el melic; cal contrastar i treure'n conclusions. El canvi —el camí com va dir el poeta de Sevilla— es fa caminant. Jo, per tant, em quede amb el fill, clar, amb Telèmac. Però ens ha quedat per damunt de tot la idea del viatge, que és la que fa servir Tombatossals, tot i que l'enrònia que mou l'heroi

castellonenc evidencia com d'equivocat està un rei que envia a la guerra el seu exèrcit per tenir contenta la filla. Un rei ben actual, aquest, ara que qualsevol mandatari de poc més de metre i mig és capaç de llançar els seus soldats contra el primer que se li pose per davant, i tot per tenir content l'ego o per estendre l'estora a d'altres mandataris. La diferència és que el Rei Barbut és un personatge de ficció mentre que en el cas del dia a dia ens trobem amb morts de veritat justificats amb excuses de ficció. Potser la figura del Rei Barbut siga de la que més cal aprendre, sobretot per no caure-hi; tot i que al final del llibre rectifiqui, i tal com havia desitjat ell i previst el propi Tombatossals, decidisca «traslladar-se al pla», fet que reconduïx la història cap a la fundació mítica de Castelló. D'altra banda, la Infanta «adelerada» és fàcil d'esquivar amb dos cèntims d'integritat personal però si un cabdill se't creua pel davant del teu destí, del teu poble, de bon segur acabaràs bevent les baves de la

vergonya davant els que raonen i fugen de l'ús de les armes. I la resta, Tragapinyols, Bufanúvols, etcètera, són els comparses necessaris per tal que tot mandatari se sostinga, disposats, com el propi Tombatossals, a donar la vida pel seu líder, lliurats a un seguiment totèmic que Josep Pascual Tirado recolza en l'amor a una Sirena de la Mar —ací Tombatossals no aprén d'Ulisses que es va fer lligar a un pal del vaixell— i que avui es veuria exercit per la dedicació subjugada a una cartera ministerial.

Per això, justificar amb llegendes el naixement d'un poble comporta riscos d'interpretació que demanen, tot i el distanciament literari, renovació; val a dir: relectura. El mateix Pascual Tirado es refereix als personatges mítics d'èpoques anteriors amb un punt de vista allunyat quan pregunta: «Quina comparança pot haver, en les barbaritats del senyor Artús, de llegendària recordança?». Per

nosaltres el mite de Tombatossals també passaria per la consideració de «barbaritat», i d'ací que demane una nova lectura, potser propera a la que ha fet Xarxa Teatre, ecologista i no bel·licista, tot situant cadascú a l'altura de llurs fets.

Encomanar-se a sant Cristòfol —atlant rebatejat que en lloc de la volta del cel sosté el representant del cel en la terra— o a la fe de qui més brama no pot utilitzar-se per justificar cap agressió, tant si parlem d'un Déu immaterial i abstracte com el de les religions més seguides, com si parlem d'un Déu negre i palpable com el petroli. El propi Rei Barbut esdevé un titella quan es deixa portar per la filla, però, com s'ha avançat, recondueix el rumb, si bé amb el cementiri ple de víctimes col·laterals, i elegeix tirar pel bon camí. És clar, tothom s'equivoca i té dret a rectificar. Fet i fet aquest és un bon ensenyament del personatge del Rei Barbut. Llàstima que avui, quan hom més s'equivoca,

més desgràcies provoca i més neguit amassa, més poder i fama assoleix a tort i a dret. Per això, quan un mandatari actual proclama millores no sé què pensar, i menys encara si com Garxolí amenaça amb «guerra i gaiato». Quin panorama! Per sort sempre ens quedarà Mart; diuen que hi ha gel, només haurem de portar la beguda per muntar-ne una de ben grossa.